

PM Rotel II (Dnr KS 2018/1067)

Begäran om yttrande angående väckt fråga om byggnadsminnesförklaring av Fredhällsparken, del av fastigheterna Fredhäll 1:1, Fredhäll 1:4 och Fredhäll 1:8, Stockholms kommun

Remiss från Länsstyrelsen i Stockholm

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i promemorian.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Jan Valeskog anför följande.

Ärendet

Samfundet S:t Erik har ansökt till Länsstyrelsen i Stockholm om byggnadsminnesförklaring av Fredhällsparken, del av fastigheterna Fredhäll 1:1, Fredhäll 1:4 och Fredhäll 1:8, enligt 3 kap. 4 § kulturmiljölagen (1988:950).

Enligt 3 kap. 1 § kulturmiljölagen får länsstyrelsen förklara en byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde för byggnadsminne. Bestämmelserna om byggnadsminnen får också tillämpas på park, trädgård eller andra anläggningar av kulturhistoriskt värde.

Länsstyrelsen utreder nu förutsättningarna för byggnadsminnesförklaring av Fredhällsparken. Som ett steg i utredningen har staden givits möjlighet att yttra sig, dels generellt över att parken skulle skyddas, dels över föreslagen gränsdragning. Förslag till skyddsbestämmelser har inte tagits fram i detta inledande utredningsskede.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, exploateringsnämnden, kulturnämnden och stadsbyggnadsnämnden. Exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret har inkommit med kontorsyttranden. Stadsmuseet har svarat för kulturnämnden.

Stadsledningskontoret konstaterar att enligt stadens kulturhistoriska klassificering har området Fredhäll ett högt kulturhistoriskt värde, dock inte ett synnerligen högt värde. Stadsledningskontoret anser mot denna bakgrund inte att Fredhällsparken uppfyller de grundläggande kriterierna för byggnadsminne.

Exploateringskontoret anser att byggnadsminnesförklaring inte är lämplig för Fredhällsparken. Parkens och områdets långsiktiga förvaltning och utveckling kan och bör hanteras inom staden med det regelverk som plan- och bygglagen anger.

Stadsmuseet tillstyrker en byggnadsminnesförklaring av Fredhällsparken och anser att den har synnerligen höga kulturhistoriska värden.

Stadsbyggnadskontoret avstyrker förslaget om byggnadsminnesförklaring av Fredhällsparken då nämnden anser att Fredhällsparkens natur- och kulturvärden har ett fullgott skydd genom plan- och bygglagens (PBL) regler för särskilt kulturhistoriska värden och miljöbalkens regler om skydd mot påtaglig skada.

Mina synpunkter

Stockholm har höga ambitioner för stadens utveckling. Till 2030 ska 140 000 nya bostäder byggas, en ökning på nästan en tredjedel. Till detta kommer ett ökat behov av samhälls- och kommersiell service, skolor, förskolor, idrottsplatser och områden för rekreation. Detta kräver att staden byggs tätare och mer mångfunktionellt.

Jag konstaterar att Fredhällsparken inte har sådana kulturhistoriska värden att det motiverar en byggnadsminnesmärkning. En byggnadsminnesmärkning enligt kulturmiljölagen är ett mycket starkt skydd som kraftigt skulle begränsa möjligheterna att utveckla parken liksom att utveckla områdena runt parken. De skydd som PBL ger idag är redan tillräckligt. I parkens östra del pågår också ett planarbete för en ny fotbollsplan, som förväntas antas under 2018. Det är olyckligt att en process för byggnadsminnesmärkning påbörjas under en planprocess där detta skapar stor osäkerhet för inblandade aktörer.

Fotbollsplanen är en ersättningsplan för den plan som ianspråkats när Stadshagens IP utvecklas med bostäder. Försernas planen försenar detta projektet Stadshagen med dess 1800 bostäder. Det finns inga alternativa platser för denna vilket skulle innebära att om planen inte kan byggas stoppas 1800 bostäder.

Stockholm har heller inte intresse av att förvalta eller äga en kulturminnesklassad park vilket innebär att staden vid en kulturminnesmärkning skulle kräva ersättning eller inlösen. Stadens argument för olämpligheten att kulturminnesförklara Fredhällsparken utvecklas ytterligare i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i promemorian.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 20 september 2018

JAN VALESKOG

Bilaga

Begäran om yttrande angående väckt fråga om byggnadsminnesförklaring av Fredhällsparken, del av fastigheterna Fredhäll 1:1, Fredhäll 1:4 och Fredhäll 1:8, Stockholms kommun

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Lotta Edholm (L) enligt följande.

Att bygga bort den populära stadsparken Fredhällsparken med en fotbollsplan är en för stadsmiljön och stockholmarna dålig lösning. Samtidigt är det inte rimligt att Kungsholmens västra del exploateras i planerad takt, utan att frågan om ny fotbollsplan är löst. Därför behöver staden hitta en ny plats där fotbollsplanen kan byggas i närområdet, exempelvis Konradsberg eller området runt Kristinebergs IP. Genom konstruktiva förslag vill vi rädda Fredhällsparken, inte genom en byggnadsminnesmärkning enligt kulturmiljölagen. En åtgärd som skulle stoppa möjligheterna att utveckla andra viktiga värden i och omkring parken, till exempel sociala värden.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av Lotta Edholm (L) med hänvisning till Liberalernas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Karin Ernlund (C) med hänvisning till Liberalernas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 5 september 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Staden tar genom sitt ambitiösa mål för bostadsbyggandet, 140 000 bostäder 2010-2030, ett stort ansvar för länets bostadsförsörjning och för att bostadsförsörjningen kan ske på ett långsiktigt hållbart sätt. Ett högt mål för bostadsbyggandet innebär också ett ökat behov av kvalitativa ytor för bland annat skolor, service, idrott och rekreation.

Stockholms stad för ett aktivt och strategiskt arbete för att utveckla stadens parker och naturområden. Genom satsningen och strategin Grönare Stockholm, Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden (171-1292/2016, KF 2017-02-13) ska parker, gångstråk och torg förnyas, förbättras och rustas upp.

Översiktsplanen anger att Grönare Stockholm är vägledande för att möta stockholmarnas behov av rekreation i en växande stad. Landskapets karaktärsdrag, Stockholms parktradition och stadens gröna kulturvärden ska tas tillvara. Stockholmsstråk och andra former av nya gröna miljöer, kvaliteter och funktioner utvecklas för att få god parktillgång, parkstandard och en sammanhållande funktion.

Stadsledningskontoret konstaterar att en ansökan inkommit till länsstyrelsen om att byggnadsminnesförklara Fredhällsparken. Enligt lag är länsstyrelsen skyldig att utreda förutsättningarna för detta.

Enligt 3 kap 1 § kulturmiljölagen får länsstyrelsen förklara en byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde för byggnadsminne.

Enligt Kulturmiljöförordning (1988:1188) 1 kap 11 § ska innan en byggnad förklaras för byggnadsminne länsstyrelsen ge kommunen tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart obehövligt.

Stadsledningskontoret konstaterar att byggnadsminnesförklaring av parker är ovanligt. I Stockholms stad finns enligt stadsledningskontorets kännedom endast en byggnadsminnesförklarad park, Bergianska trädgården, som är ett statligt byggnadsminne.

Stadsledningskontoret konstaterar att enligt stadens kulturhistoriska klassificering har området Fredhäll ett högt kulturhistoriskt värde, dock inte ett synnerligen högt värde. Stadsledningskontoret anser mot denna bakgrund inte att Fredhällsparken uppfyller de grundläggande kriterierna för byggnadsminne.

Stadsledningskontoret konstaterar att byggnadsminnesförklaring är ett juridiskt mycket starkt skydd. Stadsledningskontoret bedömer därför att en byggnadsminnesförklaring av Fredhällsparken enligt den föreslagna gränsdragningen skulle innebära en väsentlig begränsning av stadens rådighet över stadsutveckling i och omkring parken i Fredhäll.

Stadsledningskontoret anser att intressen av att skydda och bevara en enskild park, som Fredhällsparken, måste ses i ett större sammanhang och ställas mot andra intressen, såsom Stockholmsområdets behov av bostäder, skolor och idrottsplatser.

Stadsledningskontoret konstaterar att planarbete för en fotbollsplan i den östra delen av Fredhällsparken pågår, vilket görs för att möjliggöra en hållbar stadsutveckling i Stadshagen. Prövningen av parken som byggnadsminne sker således under pågående planprocess.

I Stadshagen möjliggörs byggandet av bland annat närmare 1 800 bostäder och en skola, i ett centralt och kollektivtrafikhärläge, genom i anspråkstagande av redan hårdgjorda ytor. Efter ombyggnaden kommer Stadshagens IP att rymma två fotbollsplaner. Stadens intentioner att anlägga en fotbollsplan i Fredhällsparken har direkt koppling till planerna för området kring Stadshagens IP.

Fotbollsplanen som planeras i Fredhällsparken är en kompensationsåtgärd för den planerade ombyggnaden av Stadshagens IP, som idag inrymmer tre fotbollsplaner. Om fotbollsplanen som utgår från Stadshagens IP inte kan ersättas med en ny fotbollsplan, så kan

inte heller planerna på nya bostäder i Stadshagen realiseras. Tillgången till ytor som kan rymma en ny fotbollsplan i innerstaden är mycket begränsad.

Stadsledningskontoret anser att Fredhällsparken idag har stora rekreativa värden, och att dessa kan stärkas ytterligare med den planerade utvecklingen av parken. Om ekologiska värden påverkas i anläggandet av den nya fotbollsplanen är det stadens avsikt att genomföra kompensatoriska åtgärder. En byggnadsminnesförklaring kan förutom rekreativa värden också riskera att begränsa framtida utvecklingsbehov avseende ekologiska värden och klimatanpassningsåtgärder.

Stadsledningskontoret konstaterar att i ett beslut om en byggnadsminnesförklaring ska anges vilka skyddsbestämmelser som ska gälla för byggnadsminnet. Dessa talar om på vilket sätt, i detta fall, parken ska vårdas och underhållas samt i vilka avseenden den inte får ändras. Något förslag till skyddsbestämmelser finns inte i detta skede.

Enligt Kulturmiljölagen (1988:950) 3 kap 3 § ska skyddsbestämmelser så långt möjligt utformas i samförstånd med byggnadens ägare och ägare till kringliggande markområde. Ägaren får inte åläggas mera omfattande skyldigheter än vad som är oundgängligen nödvändigt för att bibehålla byggnadsminnets kulturhistoriska värde. Hänsyn skall tas till byggnadens användning och ägarens skäligen önskemål. Lag (2000:265).

Om länsstyrelsen trots stadens invändningar går vidare med en byggnadsminnesförklaring av parken vill stadsledningskontoret betona vikten av att staden som markägare ska beredas möjlighet att delta i framtagandet av skyddsbestämmelser. Stadens intresse av att äga och förvalta en byggnadsminnesförklarad park är dock mycket begränsat. Staden avser därför att göra anspråk på ersättning eller inlösen i enlighet med 3 kap 11§ kulturmiljölagen om länsstyrelsen finner det lämpligt att gå vidare med byggnadsminnesförklaringen.

Exploateringskontoret

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 22 augusti 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Fråga har väckts om byggnadsminnesförklaring av Fredhällsparken.

Fredhällsparkens är liksom hela stadsdelen grönklassad av Stockholms stads stadsmuseum, vilket innebär att den bedöms som särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.

I Fredhäll finns ett detaljplaneförslag på byggande av en 11-spelsplan för fotboll. Fotbollsplanen är placerad i den östra delen av parken som är bullerstörd från trafiken på dels Drottningholmsvägen dels Essingeleden. Marknivåerna i den östra delen av den anlagda parken förändrades betydligt i samband med att Essingeleden byggdes på 1960-talet. I området finns idag en tennisplan, ett antal gångvägar och flertal träd. Förslaget påverkar ca 1/7-del av parken som ligger längs Drottningholmsvägen. Detaljplanen har varit på granskning och förväntas antas i slutet av 2018. Under detaljplaneprocessen utreds och sammanvägs olika intressen samt att allmänheten har möjlighet att lämna sina synpunkter.

Staden genom Kungsholmens stadsdelsnämnd förvaltar Fredhällsparken och exploateringskontoret företräder staden som markägare. Exploateringskontoret anser att staden har kunskap och kompetens att bevara, förändra och utveckla parkområden i Stockholm.

I samband med genomförandet av fotbollsplanen kommer exploateringskontoret att utföra ett antal upprustningsåtgärder för att höja kvalitén i Fredhällsparken. Förslag till upprustning tas fram i samråd med Kungsholmens stadsdelsförvaltning.

Kontoret anser därför att byggnadsminnesförklaring inte är lämplig för Fredhällsparken. Parkens och området långsiktiga förvaltning och utveckling kan och bör hanteras inom staden med det regelverk som plan- och bygglagen anger.

Stadsbyggnadskontoret

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 4 september 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadsnämnden avstyrker förslaget om byggnadsminnesförklaring av Fredhällsparken. Kungsholmsområdet har behov av att fler tillgängliga, flexibla och mångfunktionella parker och idrottsytor utvecklas. Den pågående detaljplaneprocessen för en ny fotbollsplan i östra delen av Fredhällsparken är en del i den utvecklingen. Fredhällsparken har stora natur- och kulturvärden och är viktig för rekreation, idrott, sociala möten och folkhälsa. Fotbollsplanen kommer att, i enlighet med PBL och miljöbalken, anpassas till parkens kulturmiljö med noggrann utformning, med den befintliga stadsbyggnadskaraktären och kvaliteterna i landskapet som viktiga utgångspunkter. Den nya anläggningen ska vara lättillgänglig för allmänheten med tydliga kopplingar till de befintliga allmänna stråken i parken. På det sättet stärks den rekreativa funktionen på ett långsiktigt sätt som stämmer med de ursprungliga sociala ambitionerna med Fredhällsparken. Ny vegetation ska också planteras i parken för att kompensera för de träd som kommer att fällas.

Genom bestämmelser i en detaljplan har en kommun långtgående möjligheter att skydda ett områdes kulturvärden och att ange hur ett område kan utvecklas och förändras utan att kulturvärdena skadas. När planläggning sker i ett bebyggelseområde som har särskilt höga historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden ska dessa värden skyddas. Planläggning ska ske med ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan enligt 2 kap 6§ PBL

Stadsbyggnadsnämnden anser att Fredhällsparkens natur- och kulturvärden har ett fullgott skydd genom plan- och bygglagens regler för särskilt kulturhistoriska värden och miljöbalkens regler om skydd mot påtaglig skada. Fredhällsparken ingår i riksintresseområdet Stockholms innerstad med Djurgården (AB 115) och har grönklassats av Stadsmuseet, vilket innebär att museet bedömer att området har särskilt höga kulturhistoriska värden. Den klassning som motsvarar fordringar för byggnadsminne är dock blåklassning. Någon ytterligare skyddslagstiftning när det gäller kulturvärdena anser stadsbyggnadsnämnden inte är nödvändig för att ta tillvara och utveckla dessa.

Det är angeläget att säkerställa att avvägningar mellan olika intressen ska kunna göras i Fredhällsparkens framtida utveckling. PBL, medger detta och innehåller dessutom ett skydd för särskilt kulturhistoriskt värdefulla områden. En byggnadsminnesförklaring enligt skyddslagstiftningen i kulturmiljölagen, KML, skulle däremot kunna innebära att utvecklingen av andra viktiga värden än de kulturhistoriska åsidosätts, till exempel sociala värden.

Stadsbyggnadsnämnden anser också att det generellt sett inte är lämpligt med en byggnadsminnesförklaring under pågående detaljplaneprocess eftersom det kan skapa osäkerhet för berörda aktörer.



Flygbild över Fredhällsparken med platsen för föreslagen fotbollsplan markerad.



Illustration som visar förslaget till ny fotbollsplan i Fredhällsparken.

Stadsmuseet

Stadsmuseets tjänsteutlåtande daterat den 19 juli 2018 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsmuseet tillstyrker en byggnadsminnesförklaring av Fredhällsparken och anser att den har synnerligen höga kulturhistoriska värden. En byggnadsminnesförklaring skulle säkerställa ett bevarande av Fredhällsparkens ursprungliga karaktär som fortfarande stöds i den befintliga funktionen och gestaltningen. Stadsmuseet bedömer att en byggnadsminnesförklaring med tydliga skyddsbestämmelser skulle underlätta stadsutvecklingen i området. Ett beslut om byggnadsminnesförklaring skulle även ge mycket goda möjligheter att göra Stockholmskolans nydanande parkplanering samt dess betydelse nationellt och internationellt, tillgänglig för stockholmarna och besökare.

Föreslagen geografisk avgränsning tillstyrks men bör justeras i sydväst vid Klastorpsskolan, så att den omfattar hela den ursprungliga anläggningen. Byggnadsminnet bör inkludera hela strandpromenaden fram till Mariebergsbron. Stadsmuseet kan, ur kulturhistorisk synvinkel, inte se några skäl som motiverar föreslagen gränsdragning.